

HÖGSKOLAN FÖR LÄRANDE
OCH KOMMUNIKATION
HÖGSKOLAN I JÖNKÖPING

Rating and assessment

Betyg och bedömning

En studie kring hur högstadielärare i samhällskunskap arbetar med betyg och bedömning
enligt Lgr 11

Azra Topuz

Examensarbete

D-uppsats i Samhällskunskap

VT-2015

Examinator: Tobias Samuelsson

Handledare: Marco Nilsson

Abstract

This paper aims to investigate how secondary school teachers of social studies working on grading and assessment in relation to Lgr 11. The paper will be based on three issues, and will be explored through interviews with five-working teachers.

The existing boundaries and the essay outline and key concepts presented. Then follow the theoretical extensions selected. These are adapted along the topic selection.

In the essay Background treated earlier school reforms and curriculum basic structure. Even the new role of the teacher and the school's general counsel issued.

The method used in this study is a qualitative approach in the form of interviews. This is criticized and its reliability and validity are presented.

The thesis of results dealing with the five different teachers and their answers to the questions asked. This is discussed and analyzed and linked than once to the theories previously selected.

The result shows that the selected secondary school teachers to society of knowledge experiencing difficulties in interpreting the curriculum, its central content and knowledge requirements. The curriculum ambition of contributing to interpretations that may vary between teachers and this leads to an unequal assessment and grading. The study also shows that the selected teachers believe that the key to a fair and equal assessment is that teachers work together to design rubrics and other tools for both them and their students.

Innehållsförteckning

Förord	1
1. Inledning	2
2. Syfte och frågeställningar	3
3. Disposition	3
4. Avgränsningar	5
5. Begreppsdiskussion	5
5.1 Vad är Lgr 11 och dess delar?	5
5.2 Vad är en bedömningsmatris?	6
5.3 Vad är en likvärdig och rättvis bedömning?	6
6. Teoretiska utgångspunkter	6
7. Tidigare forskning	9
8. Bakgrund	12
8.1 Tidigare skolreformer i Sverige	12
8.2 Från Lpo 94 till Lgr 11	13
8.3 Betygshistorik	14
8.4 Lärande bedömning	14
8.5 Skolverkets allmänna råd	15
8.6 Kunskapsbedömning och betygssättning	15
9. Metod	17
9.1 Den kvalitativa metoden	17
9.2 Olika tillvägagångssätt	18
9.2.1 Intervjuer	18
9.2.2 Samtal	18
9.3 Genomförande	18
9.4 Reliabilitet och validitet	19
9.5 Kritik	20
10. Resultatredovisning	20
10.1 Intervju med ”Julia”	20
10.2 Intervju med ”Johan”	21
10.3 Intervju med ”Joakim”	23
10.4 Intervju med ”Ronja”	24
10.5 Intervju med ”Karin”	26

11. Diskussion	27
12. Analys	32
13. Avslutning	35
14. Referenslista	37
Bilaga	40

Förord

Detta examensarbete i samhällskunskap har skrivits på Högskolan för Lärande och Kommunikation i Jönköping under min tionde termin. En studie som denna kräver mycket tid och vägen från en idé till en faktisk uppsats har varit lång. Det har varit krävande då jag skrivit uppsatsen själv men även givande för att jag har fått ta eget ansvar och kunnat styra mitt arbete själv. Jag tror att detta arbete har stärkt mig som framtida lärare och bidragit till en bättre lärarroll jag i framtiden kommer inneha.

Denna uppsats hade inte varit möjlig utan de lärare som ställt upp för intervjuer. Jag vill därför tacka dem alla för deras bidrag.

1. Inledning

I slutet av år 2008 arbetade den sittande regeringen fram en proposition till riksdagen som behandlade förslag om riktlinjer för utformningen av läroplaner för grundskolan, den obligatoriska skolan, special skolan och sameskolan. Denna proposition fick namnet *Tydligare mål och kunskapskrav - nya läroplaner för skolan* (Prop. 2008/09:87) och hade som huvudsakligt innehåll att arbeta fram läroplaner för respektive skolform. Propositionen bidrog till att övergripande mål, riktlinjer och kursplaner formades och detta kompletterades med särskilda bestämmelser om kunskapskrav. Enligt regeringen skulle det ske en samverkan mellan Skolverket som stod för en omformulering av kursplanen och Utbildningsdepartementet som ansvarade för de resterande delarna av läroplanen. Avsikten med denna proposition var, förutom det som nämnts ovan, även att skapa förutsättningar för att få bättre resultat i skolan genom att tydliggöra skolans uppdrag med mål att sträva mot och mål att uppnå. Regeringen menade att de tidigare läroplanerna som tillämpats var i ett stort behov av stärkning och utveckling i dess uppföljningssystem (Prop. 2008/09:87).

När samhälle och skola står inför en förändring påverkas även betygssystemet. I samband med skolreformen 2011 fick betygssystemet återigen förändras i form av fler betygssteg och ersättning av mål- och betygsriterier. Bedömning sker hos alla lärare, hela tiden. Även om lärare inte alltid sätter betyg bedömer de elevernas kunskapsutveckling, motorik och språkliga färdigheter. Detta sker konstant inom skolans fyra väggar. Lärare följer elevernas arbeten, anpassar sin undervisning och samlar underlag till kommande samtal med målsmän. Elevernas prestationer sammanfattas i betyg som är en form av standardiserat omdöme och fungerar som ett kvitto för utförd utbildning (Nordgren et al. 2012).

Den reformintensiva perioden på 1990- och 2000-talet har bidragit till en ny lärarroll som inneburit att lärare idag inte styrs lika detaljerat som tidigare. Som lärarkår har lärare nu möjligheten att forma den pedagogiska verksamheten som enhet. Dock har detta bidragit till att de tydliga regelverk för behandling av speciella frågor försvunnit. Lärarkåren får ta på sig ett kollektivt ansvar att frågorna besvaras. Skolan har ett kunskaps- och demokratiuppdrag som alltid ska vara i fokus. I samband med den senaste skolreformen 2011 spelar läraren som individ en stor roll för skolan och dess elevers utveckling. På grund av att de tydliga regelverken inte finns kvar måste lärare lösa problemen på lokal nivå och därför blir lärarens nya roll ännu viktigare än tidigare (Jarl & Pierre, 2012).

Att en skolreform sker är i sig inte något problematiskt. Naturligtvis bidrar en reform till anpassningssvårigheter för lärare då de går från en läroplan till en annan. Problemet som jag upptäckt i samband med den senaste skolreformen 2011 är att Lgr 11 skiljer sig från Lpo 94 och andra tidigare läroplaner på ett nytt sätt. Dess utformning kan uppfattas som annorlunda och mer detaljstyrd av lärare och detta kan uppfattas som det svåraste att anpassa sig efter. När Lpo 94 utformades skedde de största förändringarna i skolans styrning men Lgr 11 och dess utformning har bidragit till en förändring för lärare när det gäller betyg och bedömning. Lärare förväntas göra en likvärdig och rättvis bedömning men är detta alltid möjligt om anpassningen efter Lgr 11 uppfattas som svår? Det är dessa tankar som bidragit till mitt ämnesval för denna studie.

De nya riktlinjer som regeringens proposition föreslog 2011 och som senare uppfylldes av Skolverket och Utbildningsdepartementet har bidragit till en stor förändring för lärare i deras bedömningar och betygssättningar. Även om den nya läroplanen många gånger anses tydligare och bättre är det naturligt att förvirringar bland lärare kan uppstå (Nordgren et al. 2012). Detta är något som jag vill titta mer på i denna uppsats. Jag vill, med hjälp av intervjuer, se hur samhällskunskapslärare på högstadiet arbetar med den nya läroplanen när det gäller bedömning och betyg.

2. Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att undersöka hur lärare i samhällskunskap använder Lgr 11 för att bedöma och betygsätta sina högstadielärares prestationer i skolan. Jag vill se på vilka sätt samhällslärare arbetar både enskilt och i grupp för att kunna bedöma och betygsätta eleverna.

De frågeställningar som kommer besvaras i denna studie är:

- Hur arbetar samhällslärare på högstadiet med den nya läroplanen Lgr 11 när det gäller bedömning och betygsättning?
- På vilka sätt har Lgr 11 förändrat sättet att bedöma och betygsätta?
- Hur handskas lärare med de svårigheter som uppstår vid bedömning och betygsättning?

3. Disposition

Denna uppsats presenteras med en inledande text där en proposition från regeringens sida arbetats fram och som är grunden till skolreformen 2011 och de rådande läroplanerna. Detta är grunden till det problem jag märkt att lärare har - hur ska de förhålla sig till läroplanerna och svårigheterna med att bedöma och betygsätta. Utifrån detta har jag arbetat fram ett syfte och ett par frågeställningar som jag vill besvara under studiens gång.

Jag presenterar mina avgränsningar som till större del bara gäller geografisk plats och ämnesval och för att få en större förståelse genom uppsatsen har jag valt att presentera ett par begrepp som kan vara bra att känna till som läsare. Därefter presenterar jag ett par teoretiska utgångspunkter som jag vill förhålla mig efter och få ett djup i uppsatsen. Detta gäller även den tidigare forskningen som visar på att betyg och bedömning är ett problem i skolor runt om i landet och att min studie förhoppningsvis kan bidra något till den forskning som tidigare gjorts. Min bakgrund ger en historisk tillbakablick över den svenska skolans förändring genom tiderna och jag presenterar även den rådande kursplanen i samhällskunskap enligt Lgr 11. Här nämner jag även den nya lärarrollen och vad Skolverket har för allmänna råd när det gäller kunskapsbedömning och betygssättning. Jag presenterar mitt val av metod och jag försöker hitta fördelar och nackdelar då jag anser att det är viktigt att vara kritisk i sitt arbete för bästa möjliga resultat. Vidare presenteras mitt resultat av de intervjuer jag gjort, dessa diskuteras och analyseras för att sedan knytas ihop till en avslutning.

4. Avgränsningar

För att didaktik i skolan och betyg och bedömning är ett så brett område har jag varit tvungen att begränsa mig. Jag har valt att lägga mitt fokus på betyg och bedömning i årskurserna 7-9 i ämnet samhällskunskap. Alla lärare som intervjuats har även andra samhällsorienterade ämnen de undervisar i.

Jag har i mina frågor försökt att hålla mig till ämnet samhällskunskap och alla intervjuade har i förväg vetat om detta.

De jag intervjuat har varierat i ålder men alla lärare jobbar idag i Jönköpings län.

5. Begreppsdiskussion

5.1 Vad är Lgr 11 och dess delar?

Lgr 11 är den rådande läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet. Denna är skapad av Skolverket och behandlar skolans värdegrund och uppdrag, övergripande mål och riktlinjer för utbildningen samt kursplaner som kompletteras med kunskapskrav (Skolverket, 2011).

I läroplanen anges en del övergripande mål och riktlinjer under rubrikerna normer och värden, skolan och omvärlden, elevens ansvar och inflytande och betyg och bedömning. Här anges rektorns ansvar och detta gäller alla skolformer - grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan. Läroplanens kursplaner innehåller det valda ämnets syfte samt dess centrala innehåll. Dessa inleds med varför ämnet är viktigt och i syftet redogörs de långsiktiga målen (Skolverket, 2011). Här motiveras även att eleven ska få möjlighet att utveckla förmågor med hjälp av lärarens undervisning och dessa motsvarar de fyra kunskapsformerna: fakta, förståelse, färdighet och förtrogenhet (Nordgren et al. 2012). I ämnets centrala innehåll förklaras vad som ska behandlas i lärarens undervisning och dess sista del är kunskapskraven som visar vilken kunskapsnivå som är godtagbar för de olika betygsstegen (Skolverket, 2011). För betygen A, C och E kan det vara mycket goda kunskaper, goda kunskaper samt grundläggande kunskaper om exempelvis samhällsstrukturer. För att de ämnets syfte, det centrala innehållet och kunskapskraven ska fungera på bästa sätt är det viktigt att som lärare se dessa tre som en enhet. Alla tre överlappar varandra och läraren bör i sin planering inte skilja dem tre åt (Nordgren et al. 2012).

5.2 Vad är en bedömningsmatris?

En bedömningsmatris är ett enkelt och populärt hjälpmedel som lärare använder när de ska bedöma sina elever. Dessa kan konstrueras för enskilda uppgifter men även för en hel kurs eller ett helt ämne. Den kan vara avsedd att bedöma en helhet eller delar av den. Detta avgör läraren själv. En matris är ett rutnät med olika grader av nivåbeskrivningar samt olika kriterier. Genom att använda sig av en bedömningsmatris kan läraren enkelt se vart eleven befinner sig, vilka kriterier som är uppnådda och på vilken nivå (Carlgren et al. 2009).

5.3 Vad är en likvärdig och rättvis bedömning?

I denna studie är det genomgående att alla elever har rätt till en rättvis och likvärdig bedömning. Skolverket menar att en rättvis bedömning innebär att de betyg som eleven får i skolan redogör för elevens kunskaper och färdighet och grundas enligt kursplanen och motsvara de kriterier som finns för betyget. Likvärdig bedömning däremot syftar till att alla elever följer samma måttstock och att det inte spelar någon roll vilket kön, etnicitet eller ålder eleven har. Ett betyg i klass 9A ska motsvara samma betyg i klass 9B. För att detta ska fungera krävs det att både lärare och rektor har kunskaper kring ämnet och kunskapskraven. Dessa två är de som sätter betyg och utfärdar betygsdokumenten och det är viktigt att de tillämpar kursplaner, kunskapskrav och betygsriterier på rätt sätt. Skolverket menar att det inte räcker att bara känna till ämnet och kunskapskraven för att kunna göra en rättvis och likvärdig bedömning. Det krävs att man som lärare aktivt deltar i det lokala kursplanarbetet. Här ska betygsriterierna tolkas och anpassas utifrån undervisningens stoff som plockats fram. Idealet är att inte bara diskutera lärare emellan utan även sträcka sig till andra skolor och se hur de arbetar med likvärdig och rättvis bedömning. Detta samråd behövs, enligt Skolverket, för att värna om elevers rätt till en likvärdig utbildning (Skolverket, 2004).

6. Teoretiska utgångspunkter

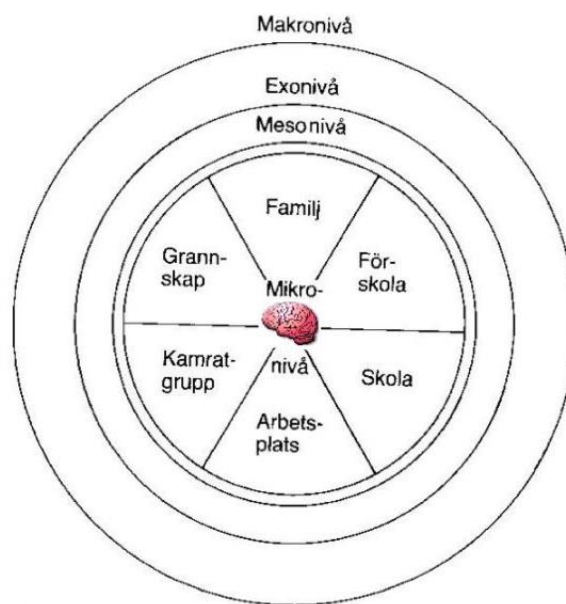
Denna studie behandlar ett brett ämne, därför har jag valt att ta upp ett par teorier som jag kan koppla mitt ämne till.

Människan har i all tid försökt definiera vad kunskap egentligen är. Kunskapsöverföring människor emellan har funnits så länge vi kan minnas och är idag mest påtaglig i skolans värld där lärare överför kunskap till sina elever. Metoden för att nå kunskap om livsvärlden är att tolka ett beteende som är observerbart. Man kan förklara varför en människa agerar som den gör genom att observera individens livsvärld. På så vis kan vi även förutse vissa

situationer. I samband med detta krävs det en viss tolkningsförmåga också. För att förstå en handling och analysera dess sammanhang behöver man tolka situationen. Tolkningen är en process och förståelsen är ett resultat av denna process. Detta är något som lärare idag hela tiden får handskas med i klassrummet. En lärares uppgift är att analysera elevernas handlingar i den situation han/hon befinner sig i för att därefter kunna betygsätta och bedöma eleven kunskaper inom ämnet. Det krävs en god tolkningsförmåga från lärarens sida för att bedömningen och betygssättningen ska bli likvärdig och rättvis. Problemet med en teori som denna är att vi som observerar aldrig kan lägga helt och hållet vår egen förståelse för världen åt sidan. Därför kan vi inte heller få en fullständig förståelse för någon annan (Hartman, 2004). I detta fall blir läraren den som observerar en elevs kunskaper utifrån läroplanen och kunskapskraven och på så vis kan läraren se vart elevens kunskaper platsar i betygstrappan. Denna teori kallas för den hermeneutiska teorin och är populär bland kvalitativa undersökningar inom bland annat beteendevetenskap och samhällsvetenskap. Dess tanke är att försöka beskriva och förstå en individs, i detta fall elevens, livsvärld och beteende (Hartman, 2004). Teorin anser jag vara lämplig för denna studie då jag vill undersöka hur lärare arbetar vid betyg och bedömning utifrån Lgr 11. Lärarnas observationsförmåga är därför relevant att titta på samt vad de själva tänker på vid observationstillfällen.

Individen skapar aktivt sitt jag och självmedvetande i interaktion med andra. På så vis är barns interaktion med andra en bidragande faktor till att skapa både sin egna och andras identitet. En process uppkommer i samband med detta som är oavbruten på påverkar omgivningen. Självet som skapas är ett inre psykologiskt rum där uppfattningar och reflektioner bildas. Individen själv ingår i en helhet med samhället och den sociala omgivningen den befinner sig i. Samhället i detta fall utgör skolan, läroplanerna och kunskapskraven som individen (eleven) ska förhålla sig till och bilda kunskap med sitt jag. Läroplansförfattare, lärare och andra betydelsefulla personer i barnets utveckling ser barnets självständighet som något grundläggande och skolan fokuserar på detta från tidig ålder. Ett ömsesidigt växelverkande mellan individens psykologiska rum och samhälleliga faktorer bidrar till kunskapsökning. Barn- och utvecklingspsykologiforskaren Uri Bronfenbrenner har utvecklat en utvecklingspsykologiskmodell som är passande för detta. Här står individen, eleven, i centrum för vad som kan ses som cirklar i en serie. Bronfenbrenner menar på att cirkelarna är ordnade i en hierarki och går i varandra - i varje cirkel döljer sig en ny. Cirkelarna är olika systemrelationer på makro-, exo-, meso- och mikronivå. I modellen är individen i centrum och här behandlas olika faktorer så som samhälle, familj, skola, kamrater med flera.

Alla dessa påverkar individens själv och dess kunskapsutveckling (Pramling Samuelsson et al. 2011). Genom att koppla Uri Bronfenbrenners utvecklingspsykologiska modell med min tidigare teori, den hermeneutiska teorin, kan jag dra en parallell mellan dessa två och min studies syfte. För att se hur lärare arbetar med den nya läroplanen när det gäller betyg och bedömning har jag i åtanke att det finns olika faktorer som påverkar elevens kunskapsutveckling och det är intressant att se hur de utvalda lärarna förhåller sig till dessa för att främja elevens kunskapsutveckling.

Figur 1. (Nilsson Sjöberg, 2013).

Ramfaktorteorin är en teori som presenterades för första gången för 40 år sedan och som med tiden vidareutvecklats. Till en början förklarade den samband mellan ramarna i undervisningen så som tid, innehåll och resultat. Enligt teorin måste undervisningsprocessen och de resultat den leder till ta hänsyn till olika processvariabler så som tid och mål. Med målnivå menas den kunskapsnivå som eleven ska uppnå enligt läroplanen (Lundgren, 1999).

Figur 2. (Lundgren, 1999).

Ramfaktorteorin bygger på att ramar ger processer ett utrymme. Ramarna måste anpassas om ett tydligt mål finns. Ramarna i denna studie är bland annat läroplanen Lgr 11, det centrala innehållet i samhällskunskap och dess kunskapskrav. Detta är rådande i alla skolor och utgör lärarnas egna ramverk (Lundgren, 1999). Ramfaktorteorin är den teori som visar oss de ramar som lärare själva måste anpassa sig efter för att undervisningen ska gå rätt till. Detta gäller inte bara den lärarledda undervisningen utan även bedömningstillfällena som är viktiga i denna studie.

7. Tidigare forskning

Detta kapitel kommer att behandla viss tidigare forskning kring området om betyg och bedömning

Det var först under 1800-talet som elever i skolan fick skriftliga examinationer i form av prov och inlämningar. Syftet med dessa var att se hur kunniga eleverna var inom området och hur lämpliga de var för kommande yrkesval. När det svenska samhället gick från ett bondesamhälle till ett industrisamhälle krävde arbetsmarknaden att de arbetande var utbildade. Därför tvingades skolan att dokumentera de kunskaper som eleverna hade för att en examen och ett diplom skulle kunna utdelas. Beviset på kunskap värderades högt och den framtida karriären grundades i skolgången. Allt eftersom tiden gick utvecklades läroplaner och en struktur i skolan byggdes upp. Pedagogiska forskare menade under 1900-talet att kunskapsbedömning inte bara måste rangordnad bland eleverna och under 1990-talet ersattes det rådande betygssystemet av ett kunskapsrelaterat betygssystem. Skolans bedömning skulle nu bli formativ och elever skulle få feedback av läraren för att kunna utveckla sina kunskaper. Detta presenterar Helena Korp som arbetar som adjunkt i pedagogik vid Högskolan i

Trollhättan-Uddevalle. Hennes forskning presenterar en översikt av den forskning som finns inom området kunskapsbedömning. Korp menar att det finns ett stort intresse för bedömningsforskning både i Sverige men även internationellt. Hon frågar sig vad kunskapsbedömning är, vart det sker och varför något som lärare och forskare inom pedagogik alltid frågat sig. Korps studie visar att skriftliga examinationer i skolan inte bara är till för att mäta elevers kunskaper utan ska även fungera som en motivation och en vägledning till vidare kunskap. Det ska hjälpa elever att hitta sina egna lärstrategier och utveckla dem. Korp förklarar svårigheterna med att tolka och värdera en elevs kunskaper i relation till de abstrakta betygskriterierna i läroplanen. Det är en makt läraren har och som måste hanteras rätt – likvärdigt och rättvist (Korp, 2003).

Korp gjorde ännu en studie ett par år senare om betyg, nationella prov och social reproduktion. Denna studie bygger på hur lärare använder de nationella proven i sin betygssättning samt hur viktigt det är att alla högstadieskolor arbetar lika när det gäller betyg och bedömning då alla elever har rätt till en likvärdig betygssättning. Speciellt inför ett gymnasieval där betyg är det främsta urvalsinstrumentet. Genom att intervjua lärare, elever och rektorer visar Korps resultat på en stor variation mellan skolor. Genomförandet av bedömning sker på olika plan och olika mycket beroende på skolan, tidsramarna och undervisningsmiljön. Korp visar även hur äldre utbildningsformers traditioner med uppdelning av både kön och social bakgrund ännu lever kvar (Korp, 2006).

Skolverket har publicerat två forskningsöversikter om bedömning. Dessa diskuterar hur bedömning kan definieras och hur det saknas forskning om flera stora delar som anses vara viktiga när det gäller bedömning. För att det saknas en del forskning om hur lärare bedömer och betygsätter lyfter denna översikt fram de som finns. Författarna visar även hur svensk forskning skiljer sig en del från den internationella – andra länder intresserar sig mycket mer kring formativ bedömning än Sverige. Det är Uppsala och Örebro universitet som i Sverige är ledande när det gäller forskning kring betyg och bedömning. Dessa universitet ansvarar till en viss del även för utformningen av de nationella proven som lärare använder som hjälp vid betygssättning och bedömning (Skolverket, 2010).

Både forskningsöversikten och Korps två studier kring betyg och bedömning är skrivna innan den senaste skolreformen 2011. Detta är ett stort problem då min studie utgår ifrån Lgr 11. Det finns säkerligen forskning som är skriven efter 2011 och behandlar det område som denna

studie ämnar för. Tyvärr behandlar majoriteten av dem inte ämnet samhällskunskap utan mer praktiska ämnen så som bild, idrott och musik. Trots detta kan denna forskning vara användbar även för mig även jag fokuserar på betyg och bedömning enligt en läroplan. Jane Meckbach som arbetar för intuitionen för idrotts- och hälsovetenskap har intervjuat lärare strax efter att Lpo 94 genomfördes. Hon ställde dem frågan vad den största skillnaden mellan tidigare skolreform Lgr 80 och Lpo 94 var och fick svaret att det nu var mer fokus på att alla elever fick ett betyg som minst var G (Meckbach, 2004).

Högskolelektorn i pedagogik Karin Redelius menar att anledningen till varför vi i Sverige har betyg i skolan är för att vi lättare ska kunna göra ett urval bland dessa för bland annat vidare studier. Betygen har därför en stor inverkan på eleverna och deras framtid. Hon menar att det är det är otroligt viktigt att lärare har diskussioner med sina elever kring betyg. Detta bör ske i tidig ålder så att eleverna känner sig förberedda på att visa upp kunskaper som sedan ska betygsättas. Om detta görs kan svagare elever få hjälp i tid och trots sina svårigheter eller hinder visa upp sina kunskaper utan problem. Syftet med Lpo 94 menar Redelius var att rätta till de svagheter som fanns i Lgr 80. Lärarna skulle skapa sin egen teknik vid betygssättning men detta var inte lyckat. Resultatet blev istället en orättvis bedömning och kriterier som inte alltid var likvärdiga där av Lgr 11 och dess syfte – en likvärdig bedömning för alla (Redelius, 2012).

Professorn i pedagogik Astrid Pettersson menar dock att det förr var betydligt lättare att som lärare veta vad som skulle bedömas i skolan. Innehållet var på förhand bestämt i alla ämnen vilket det inte är idag. Detta medför att bedömning blir olika beroende på lärare och en olikvärdig bedömning äger rum. Hon menar även att en elev som bedöms måste visa upp en specifik kunskap inom ämnet vilket kan tolkas olika av olika lärare. Läraren bör därför följa eleven hela tiden för att en bra bedömning ska äga rum. Pettersson förklarar att läraren bör ställa sig ett par frågor vid bedömning: bedöms det som ska bedömas?, är innehållet som används vid bedömningen relevant?, är sättet som används vid bedömningen tillförlitligt? och är slutsatserna som bedömningarna baseras på riktiga och adekvata? Pettersson anser att dessa fyra frågor bör kombineras med läroplanen som är grunden till all undervisning. Annars kan bedömning gå fel och kunskap missas (Pettersson, 2011).

8. Bakgrund

8.1 Tidigare skolreformer i Sverige

För att få en bra överblick över och förståelse i den rådande läroplanen behöver man även ha viss kunskap om föregående skolreformer som ägt rum. De skolreformer som ägde rum under 1900-talets andra hälft har gett upphov till den rådande läroplanen Lgr 11 som trädde i kraft 2011 och som anses vara den största skolreformen genom tiderna (Skolverket, 2013). Det ligger en rad förändringar som pågått under en längre tid i grund för Lgr 11. De största förändringarna började redan på 60-talet när Lgr 62 blev den nya läroplanen för den allmänna grundskolan. Förändringarna som skedde här bidrog till den 9-åriga grundskolan som än idag gäller. Förändringarna gjordes med initiativ av socialdemokraterna som ville se grundskolan som en plattform och grund för eleverna att stå på för att sedan kunna studera vidare på högre nivåer. Detta var oerhört nytänkande i 60-talets Sverige (Englund, 1996).

Samtidigt började även uppfattningen om skolan och dess utbildning förändras runt om i världen. Skolans utbildning sågs numera som ett instrument som kunde kvalificera arbetskraft. I Sverige såg man skolans utbildning som en demokratisk rättighet och detta värderade man högt på arbetsmarknaden vilket bidrog till andra prioriteringar hos medborgarna runt om i landet (Lindensjö & Lundgren, 1986). Det var nu som Lgr 69 utformades.

Under 70-talet arbetade regeringen fram en proposition som bidrog till ännu en reform, denna skulle påverka skolan på nytt. Reformen påverkade både läroplanen, grundskolan, gymnasieskolan och högskolan och dess integration i samhället. Det skapades ett sammanhållet system som bidrog till ökad differentiering ju högre utbildning eleven befann sig i. Allt byggde nu på en balans mellan den utbildning som gav de grundläggande samhällliga kraven och kraven på en mer kulturproduktiv utbildning (Lindensjö & Lundgren, 1986). Arbetsmarknadens hårda klimat påverkade reformen och det nya centrala utbildningssystemet ifrågasattes på många plan. Detta i sin tur ledde till att den så kallade "svenska modellen" som skolsystemet utgjort allt mer luckrades upp. En omstrukturering var nödvändig och skolan decentraliserades under 80-talet (Sundberg, 2005). Utbildningen skulle nu fokusera på att vara arbetslivsanpassad och bidra till en nytta för eleverna. Skolan fick i samband med Lgr 80 tillgodose olika särintressen och de olika grupperna inom skolan skulle alla gynnas. Detta bidrog till en bred politisk enighet i landet (Lindensjö & Lundgren, 1986). I samband med tillväxtens bromsning visade det sig en hel del konsekvenser för den centrala uppbyggnaden av det svenska skolväsendet. Den nya läroplanens styrning var inte tydlig nog

även om den försökte visa de mål och kunskapskrav som gällde. Riktlinjerna för undervisningens innehåll var inte tydliga nog och detta bidrog till en viss frihet för lärarna att välja stoff vilket i sin tur resulterade i en ojämn utbildning runt om i landet (Lindensjö & Lundgren, 1986). Decentraliseringen av den svenska skolans organisation fortsatte långt in på 90-talet. Denna tid blir den mest reformintensiva perioden någonsin för den svenska skolan. Decentraliseringen fortsätter att utvecklas och kursplanerna som arbetades fram formades efter bland annat utvärderingar, uppföljningar och ett målstyrningstänkande. Utbildningsväsendet expanderades så mycket att det blev en högprioritetsfråga när det gällde politik och ekonomi. De omstruktureringar som den svenska obligatoriska skolan gått igenom från 1900-talets hälft och framåt innefattar styrning, organisering och reglering, något som 90-talets skolreformer betonat (Sundberg, 2005).

8.2 Från Lpo 94 till Lgr 11

Den reformintensiva perioden under 90-talet berodde mest på samhällets förändring och utveckling och allt mer kunskap införskaffades både av politiker, skolledning och lärare. Det verkställdes nu ett systemskifte och läroplanen för den obligatoriska skolan fick namnet Lpo 94. Förslaget kom från riksdagens sida med anledning av regeringens proposition och man raderade de tre stadierna i timplanen som var lågstadiet, mellanstadiet och högstadiet. Istället fick dessa tre ingå i en gemensam läroplan (Prop. 2008/09:87). Skolväsendet förändrades i samband med detta på många olika plan. Systemskiftet bidrog till att Skolöverstyrelsen lades ner och Skolverket grundades. Skolverket har idag en betydande roll i utformandet av dagens läroplaner (Englund, 1996). Decentraliseringen medförde mål- och resultatstyrning och två typer av mål infördes - mål att uppnå och mål att sträva efter (Jarl et al., 2007). Som tidigare nämnts spelade regeringens proposition *Tydligare mål och kunskapskrav - nya läroplaner för skolan* (Prop. 2008/09:87) stor roll för utformandet av de riktlinjer som lärare skulle förhålla sig till i sin undervisning, bedömning och betygsättning. Grundskolans läroplan fick nu innehålla övergripande mål och riktlinjer och de kursplaner som utformades kompletterades med föreskrifter och kunskapskrav. Betyg i ämnesblock så som SO och NO avskaffades och obligatoriska nationella prov för årskurserna 3, 6 och 9 infördes. Det centrala för denna skolreform blev vilka mål kan eleven sträva mot, vilka mål kan eleven uppnå och hur ska eleven uppnå dessa mål. Läroplanerna för den obligatoriska grundskolan, obligatoriska särskolan, specialskolan och sameskolan innehåller alla övergripande mål, riktlinjer och kursplaner samtidigt som skolans värdegrund står oförändrad. Denna skolreform resulterade i den rådande läroplanen för den obligatoriska grundskolan - Lgr 11 (Prop. 2008/09:87).

8.3 Betygshistorik

I samband med ett samhälles utveckling och en skolas förändring tvingas betygssystemet göra detsamma. Betyg har länge varit återkommande i diskussioner kring utveckling och förbättring av skolan. Varje skolreform genom tiderna har på flera sätt stridit mot det tidigare systemet inte minst den skolreform som ägde rum 2011 och som än idag råder. I samband med denna reform infördes fler betygssteg och begreppen mål- och betygskriterier suddades ut och ersattes med kunskapskrav. Grundtankarna från mål- och betygskriterierna kommer leva kvar ett tag till, detta är oundvikligt, men de får delvis nya definitioner (Nordgren et al. 2012).

Det perfekta betygssystemet finns antagligen inte. Betyg skiftar över tid och behöver justeras för att passa in. Betyg berör dock inte bara pedagogik utan även skolorganisationen. Det är många faktorer som genererar i ett betygssystem. Befolkningsutveckling, samhällsekonomin och konkurrens påverkar skolorganisationen och pedagogiken. På grund av den expanderande skolmarknaden har staten fått större behov att följa upp skolors prestationer. Detta görs i form av nationella prov i olika ämnen (Nordgren et al. 2012).

Betygshistoriken går i tre delar. Först är det de samhälleliga förändringarnas inverkan på betygssystemet. Därefter följer hur staten styr skolan med läroplaner och lagar och sista delen är lärarkårens anmaning av de läroplaner och lagar som staten utformat. Detta kallas den lokala skolnivån och det är här som betygssystemet tolkas och praktiseras (Nordgren et al. 2012).

8.4 Lärande bedömning

I teorin är den pedagogiska bedömningen en tolkning av vad en elev presterat i förhållande till något annat. Detta "något annat" beror helt på vilken typ av bedömning man som lärare använder sig av. Det kan vara normrelaterad bedömning som går ut på att elevens prestationer jämförs med en annan elevs prestationer. Detta var populärt fram till 90-talet i Sverige då betygsskalan var 1-5. Bedömning kan även göras utifrån jämförelser med sina tidigare prestationer, något som är vanligt i idrottssammanhang. Dagens bedömningssystem kallas det mål och kunskapsrelaterade bedömningssystemet. Med detta menas att elevers prestationer tolkas utifrån olika förutbestämda kunskapsnivåer som är kunskapskraven i kursplanerna. Att bedöma innebär att använda sitt professionella omdöme som lärare och inte avgöra hur mycket en elev presterar utan hur bra hans eller hennes prestation är. Det läraren har att förhålla sig till här är kursplanernas kunskapskrav. Bedömningens grundtanke är att man genom den ska stödja sina elevers lärande och utveckling. Detta kan för många anses som en

själklarhet men som tidigare nämnts finns det bedömningsformer som inte alltid gynnar elevens lärande och därför är det viktigt att känna till dess syfte. Att bedöma elevers prestationer kan sammanfattas som tolkningar av elevens prestation i klassrummet och detta i sin tur värderas i förhållande till de mål man har uppsatta sedan innan (Jönsson, 2014).

8.5 Skolverkets allmänna råd

I samband med den nya skollagen och skolförordningen samt de nya läroplanerna, kursplanerna och kunskapskraven som alla infördes 2011 behövdes det ett stöd för lärarna. Denna viktiga reformfas bidrog till att Skolverket utarbetade allmänna råd och kommentarer kring den praktiska hanteringen av de olika reglerna. Råden behandlar områdena planering, genomförande, kunskapsbedömning, uppföljning och dokumentation. Förhoppningen är att detta ska agera som ett stöd för lärare och rektorerna i deras arbete. De allmänna råden handlar om hur lärare bör planera och genomföra sin undervisning utifrån de rådande läroplanerna och kursplanerna, hur lärare bör tillämpa kunskapskraven vid bedömning och betygsättning och hur skolans rektor ska stödja en likvärdig bedömning och betygsättning.

8.6 Kunskapsbedömning och betygsättning

Enligt de allmänna råden och läroplanen så ska lärare utifrån kursplanens krav kunna utvärdera alla elevers kunskapsutveckling på ett allsidigt vis. Detta ska göras både muntligt och skriftligt och både eleven, hemmet och rektorn ska informeras om detta. Utbildningen ska naturligtvis vara likvärdig oavsett vilken skolform som eleven befinner sig i och vart i landet han eller hon är (Skolverket, 2011).

All den information som läraren samlat in om elevens kunskaper ska få en allsidig bedömning utifrån de nationella kunskapskraven. I dessa finns betygsskalan A-E men det är bara betygen A, C och E som preciserar vilka kunskaper som krävs från eleven för respektive betyg. Om en elev skulle uppfylla kraven för betyget E samt uppfylla övervägande delar för betyget C resulterar detta i betyget D. Det är tillåtet att som lärare bortse från enstaka delar ut kunskapskraven om det finns särskilda skäl till att eleven inte uppnår alla kunskapskrav i slutet av årskurs 6 och 9. I fall som dessa anses särskilda skäl som funktionsnedsättning eller liknande personliga förhållanden som är avvikande för eleven. Detta måste dock diskuteras med rektor och andra berörda lärare (Skolverket, 2011).

De allmänna råden för en lärare i den obligatoriska skolan är att läraren bör analysera de kunskaper som eleven visar utifrån undervisningen kontinuerligt. Detta för att kunna göra helhetsbedömningar av kunskaperna för att sedan kunna jämföra dem med de avsedda kunskapskraven. Eleverna ska med hjälp av lärarens undervisning och bedömningsformer kunna visa sina kunskaper på ett varierat sätt. Betygsättningen sker utifrån det centrala innehållet i läroplanen och kunskapskraven för arbetsområdet. Läraren bör jämföra elevens kunskaper med resultaten på de nationella ämnesproven för att få en bättre grund att stå på vid själva betygsättningen (Skolverket, 2011).

Kommentarerna för dessa punkter är välutvecklade och detaljerande, allt för att underlätta lärarens svåra uppdrag. Att en lärare kontinuerligt ska analysera elevernas kunskaper innebär att han eller hon agerar som utvärderare men också stöd för elevens kunskapsmässiga utveckling likaså annan utveckling (Skolverket, 2011).

Skolverket betonar utvärderingarnas roll. De ska ämna för att visa elevens alla kunskapsidor och vara så allsidig som möjligt. Det är inte tillräckligt, enligt Skolverket, att bara använda sig av skriftliga bedömningsformer för att få en nyanserad och bred bild av elevens kunskaper inom ämnet. Därför är det idealt om man som lärarkår arbetat fram bedömningsformer för alla att tillgå. På så vis utnyttjar man lärarnas kompetens och man får en sammanhållning vid bedömningstillfällena. Dessa måste naturligtvis kontinuerligt uppdateras, förändras och utvecklas för att passa elevernas ålder, ämnesval och sammanhang. De bedömningstillfällen som läraren själv anser är viktiga för att kunna betygsätta sina elever bör integreras som en naturlig del av undervisningen. Detta ger ett rättvist resultat då många elever upplever stor press vid till exempel provskrivning eller redovisning och därför presterar sämre. Samtidigt som det är viktigt att integrera bedömningen i undervisningen varnar Skolverket för att eleverna kan känna att de blir bedömda hela tiden och detta i sig skapar stress (Skolverket, 2011). För att alla bedömningstillfällen ska vara ändamålsenliga krävs det att läraren själv har ett tydligt fokus och är tydlig om vad som ska bedömas. Eleverna ska alltså inte uppleva att det är luddigt eller vara osäkra på vad de ska göra för att nå det betyg de vill (Skolverket, 2011).

Genom diskussioner med andra lärare utvecklar läraren sin bedömningsförmåga och på så vis främjas även den likvärdiga och rättvisa bedömningen av kunskaperna. Lärare kan även, vid betygsättning, jämföra kunskapskraven i årskurs 6 och 9 för att hitta stöd i sitt bedömningsval. På grund av att kunskapskraven för betygen B och D inte är preciserade är det viktigt att läraren väl känner till de övriga betygsstegen och dess kunskapskrav. Just vad som är "till en övervägande del" menar Skolverket kan variera från elev till elev trots att bedömningen och

betygsättningen ska vara lika för alla. Här är lärarens uppgift att göra en helhetsbedömning av de kunskaper som eleven visat hittills och se vilka kunskapskrav som eleven visat med stöd från ämnets syfte och centrala innehåll (Skolverket, 2011).

9. Metod

Inom många vetenskaper finns det ett brett utbud av metoder man kan använda sig av. För att underlätta väljer jag att dela in dessa i två grupper: kvalitativa och kvantitativa metoder. Dessa två kan ibland flyta samman och gränserna mellan dem är inte alltid klar. det går dock att förklara dem genom att säga att den kvalitativa metoden är mer av en djupare närstudie samtidigt som den kvantitativa metoden bygger på uppgifter som är räknebara och detta bidrar till ett överblickligt resultat (Yin, 2013).

Nedan kommer jag att presentera den metod jag har valt för denna uppsats samt hur jag kommer tillämpa den.

9.1 Den kvalitativa metoden

Mitt ämnesval jag valt samt det syfte och frågeställningar jag utformat för denna uppsats går att besvara med olika vetenskapliga metoder. Jag anser dock att den kvalitativa metoden är mest lämpad och att den kommer ge mig ett bra resultat.

En kvalitativ forskning studerar den mening som kan tillskrivas under människors verkliga förhållanden. Det är en metod som kan återge åsikter och synsätt och den täcker många sammanhang. Som läsare till en kvalitativ forskning får man en insikt som kan förklara ett beteende (Yin, 2013). En kvalitativ metod har som mål att beskriva en företeelse och dess kvaliteter. Den ger kunskap om företeelsen och till skillnad från den kvantitativa metoden som söker observationer till dess utvalda begrepp ger den kvalitativa metoden begrepp utifrån sina observationer (Ejvegård, 2003). En kvalitativ studie bör vara transparent. Med detta menas att den ska uppnå tillförlitlighet och vara trovärdig genom att vara offentligt tillgänglig. Man ska som forskare dokumentera den kvalitativa studien så att andra kan förstå och bedöma den. En kvalitativ studie består av deltagarnas egna ord som sägs i det sammanhang som de befinner sig i när de uttalar sig. Målet med metoden är att grunda slutsatserna på data som har analyserats och bearbetats på ett ärligt vis (Yin, 2013). Valet av metod ska alltid ske utefter de frågeställningar och det syfte som studien ämnar för. Alla metoder är kompletterande och kan användas inom de flesta områden (Björkqvist, 2012).

Denna metod är oftast väl strukturerad och organiserad. Den data som man samlar in, i detta faller mina intervjuer med högstadielärare i ämnet samhällskunskap, kommer vara mig nära till hands och vid sammanställningen av data kan både inspelningar och eget minne ligga till grund till resultatet.

Det finns naturligtvis kritik riktad mot denna metod. Man bör ha i åtanke att metoden inte ger ett allt för brett perspektiv av det som forskas kring. Genom en kvantitativ enkätstudie når man ut till fler och får ett bredare resultat vilket inte den kvalitativa metoden ger. Den går istället in på djupet (Lagerholm, 2005).

9.2 Olika tillvägagångssätt

Jag har valt ett tillvägagångssätt för min studie men presenterar här två olika då de kan lappa över varandra.

9.2.1 Intervjuer

En intervju har som huvudsakliga mål att återge en objektiv verklighet. Detta görs genom att respondenten inte utsätts för någon påverkan från intervjuarens håll. Och som intervjuare får ingen sannings förvridas. Det vanligaste sättet i ett intervjusammanhang är att intervjuaren frågar en fråga i taget. Detta för att det inte ska bli för mycket för respondenten att ta in och svara på. På så vis når man bästa resultat med metoden. Det är en hjälp om intervjuaren använder sig av någon inspelning för att sammanställningen ska bli så korrekt som möjligt (Gustavsson, 2004).

9.2.2 Samtal

Mitt huvudsakliga mål är att använda mig av intervjuer men jag är medveten att mina intervjuer kan övergå till samtal. I forskningssyfte handlar samtal om att samtala om datan på ett subjektivt vis. På så vis kommer man som intervjuare åt respondentens åsikter och tankar vilket jag anser kommer bidra med en positiv effekt till denna studie (Gustavsson, 2004).

9.3 Genomförande

Alla de intervjuer som genomförts till denna studie har gjorts enskilt. För att underlätta för mig själv har jag valt att spela in alla intervjuer så att det både ska vara lättare att sammanställa resultatet men också för att inget ska falla i glömska. Intervjuerna har varierat i tid, mitt mål har varit att alla frågor besvaras och att jag får ett bra resultat. Intervjuerna har

varierat allt mellan 20 minuter till en timme, jag har medvetet valt att inte fokusera på intervjutiden utan på vad som sägs. Under alla intervjuer försökte jag ge så mycket utrymme till lärarna som möjligt. Jag ville inte avbryta dem i en tanke eller ett svar och om vi kom in på ett sidospår såg jag det som en fördel.

En av intervjuerna gjordes via telefon. Jag ser inga nackdelar med detta då läraren var väldigt tydlig i sina svar. För att jag varken kunde se hennes ansiktsuttryck eller handgester antecknade jag stödord och funderingar som jag kunde fråga under telefonsamtalet. Även denna intervju spelades in. Under intervjuernas gång har jag antecknat lite stödord som jag ansett vara viktiga men för att jag valt att spela in alla har inte detta alltid varit nödvändigt. Alla respondenter fick i förhand veta att jag skulle spela in våra intervjuer/samtal och att de skulle få vara anonyma i studien. Om de önskade fick de ta del av mina intervjufrågor i förväg.

När intervjufrågorna var besvarade lyssnade jag på inspelningarna och skrev därefter delar av mitt resultat. Jag försökte sedan sammanställa intervju svaren samt diskutera mitt resultat i uppsatsens diskussionsdel. Här ansåg jag det viktigt att koppla mitt resultat till den tidigare forskning jag presenterat och koppla resultatet till mina teoretiska anknytningar. Igenom hela diskussionen och analysen har jag haft mitt syfte och mina frågeställningar i åtanke för att sedan tydligt kunna knyta ihop säcken.

9.4 Reliabilitet och validitet

För att uppnå så god kvalitet som möjligt ska man som forskare alltid förhålla sig till studiens reliabilitet och validitet. Detta görs genom att under studiens gång hela tiden ifrågasätta och kontrollera studiens syfte, metodval och resultat (Kvale, 2008). Jag har gjort detta genom att efter varje intervju gått igenom lärarens svar och jämfört dessa med mina tre frågeställningar. Jag har sett till att en röd tråd mellan de två funnits. Vid sammanställningen av resultatet har jag även försökt att koppla mitt resultat till mitt syfte och tydligt besvara mina tre frågeställningar i min diskussion. Allt för att både vara tydlig för läsaren men även för mig själv och min studie. Jag har även kopplat mitt resultat och syfte till de teorier jag använt mig av samt försökt koppla detta till den tidigare forskning jag hittat. Allt för att få en så tydlig röd tråd i arbetet. Validitet syftar på intervjuernas externa egenskaper och reliabilitet avser de interna egenskaperna - är intervjufrågorna avsedda för bästa resultat eller inte (Björkqvist, 2012). Dessa två har en stor betydelse när det kommer till kvantitativ forskning. När det gäller

den kvalitativa metoden använder sig forskare av samma begrepp då de hela tiden försöker få fram kriterier och bedömning av sig egna forskning (Bryman & Nilsson, 2011).

9.5 Kritik

Under denna studies gång har jag varit medveten om att mitt metodvals resultat inte speglar alla lärares syn på betyg och bedömning enligt Lgr 11. Studien ger en generell bild av de utvalda lärarnas arbete. Jag anser inte att jag behöver ha någon könsfördelning eller åldersfördelning av mina respondenter då jag fokuserat på samhällslärare över lag. Valet av respondenter har skett slumpmässigt då inte alla jag kontaktat svarat eller haft viljan att delta i studien. Två respondenter har jag haft kontakt med innan då vi arbetat på samma skola. Trots detta har både jag som intervjuare och respondenten försökt att agera neutralt under intervjuens gång.

För att göra studien ännu bättre hade jag kunnat intervjua fler högstadielärare men på grund av tidsbrist och få villiga deltagare var inte det möjligt.

10. Resultatredovisning

För att få ett djup i min studie har jag, som tidigare nämnts, valt att göra en kvalitativ undersökning i form av intervjuer. Detta för att kunna besvara mina valda frågeställningar så bra som möjligt. Jag kommer nedan att redovisa de intervjuer jag gjort utan inbördes ordning. Samtliga intervjuer är anonyma och de valda respondenterna kommer inte att namnges. Istället har jag valt att hitta på namn till samtliga.

10.1 Intervju med "Julia"

Julia är en relativt nyexaminerad lärare som flyttat till Jönköping från Göteborg och arbetar som samhälls- och religionslärare i årskurserna 7-9 i Jönköpings län.

Julia anser att betygssättning är ett nödvändigt föremål för att kunna se och följa sina elevers kunskapsutveckling. Hon tycker dock inte att det är fullt lika nödvändigt i de tidigare årskurserna på högstadiet så som årskurs 6 och 7 då hon ibland upplever att hennes elever känner sig pressade på grund av betygen. Istället för att fokusera på kunskapen och dess nödvändighet i livet fokuserar eleverna bara på det de behöver för ett visst betyg eller för att behålla det betyg de redan har. Julia menar att eleverna blir stressade över betygen och en osäkerhet växer fram hos dem. Betyg är nödvändigt men inte alltid idealt enligt Julia. Hand i hand med betygssättningen går även bedömningen. Julia försöker få sin undervisning att

genomsyras av de båda men detta kan ibland vara svårt. Bedömning gör inte, enligt Julia, eleverna lika pressade. Det faller sig mer naturligt. Hennes bedömning sker konstant i klassrummet. Det kan handla om elevernas uppförande, hur aktiva de är och hur de använder sig av sin kunskap i en kontext. Vid frågan vilka hjälpmedel Julia använder sig av vid sin bedömning svarar hon först och främst läroplanen. På hennes arbetsplats är lärarna eniga om att läroplanen är viktig att följa i dess helhet och utifrån den utformar de bedömningsmatriser. Problemet som Julia upplever med dessa är att de oftast behandlar ett helt ämne eller arbetsområde och därför måste hon göra om dem och förenkla dem för att de ska vara användbara vid enstaka tillfällen. Julia betonar vikten av att eleverna känner till bedömningsmatriserna för att de ska kunna klättra i utvecklingstrappan. Läroplanen är det viktigaste verktyget Julia har, från det att hon planerar ett arbetsområde till det att hon examinerar och sätter betyg på eleverna. Julia upplever läroplanen lite väl ambitiös och den tid hon har till sin undervisning räcker inte alltid till. Hon syftar på det centrala innehåller i Lgr 11. Julia förklarar att det säkerligen finns elever som tycker att det ibland går lite för fort fram men att det ibland tyvärr blir så. De svårigheter som uppstår vid betygssättning är att det alltid finns elever som väger mellan betyg. Även om den nya betygsskalan har fler steg, A-F, upplever hon ändå att det finns elever som inte platsar in i något av de sex stegen. Hon försöker göra en så rättvis bedömning som möjligt men det är enligt Julia lättare sagt än gjort. När detta sker försöker Julia och hennes lärarkollegor ha en öppen dialog med varandra. På så vis kan de ge varandra stöd och råd till att agera rätt. Utanför klassrummet försöker Julia hitta tider där elever som anser att undervisningen gått lite för fort fram kan visa sina kunskaper och att de uppfyller kunskapskraven. Detta finns på skolan i form av läxhjälpstimmar eller elevensval-dagar men Julia menar att detta blir ett problem när resurserna inte alltid finns. Trots svårigheterna anser hon att Lgr 11 är en bra läroplan som är strukturerad och väl uttänkt. Den ger eleverna möjlighet att nå de mål de satt upp sedan tidigare.

10.2 Intervju med "Johan"

Johan är en erfaren lärare som undervisar i årskurs 6-9 i Jönköpings län. Han undervisar i alla de fyra samhällsorienterade ämnena - samhällskunskap, religion, geografi och historia. Johan anser att betygssättning är ett bra hjälpmedel i skolan. Han anser att betyget är en symbol för något som eleven har uppnått och som han som lärare gjort en bedömning av. Betyg ger en bild för läraren att se vad eleven kan och är inte taget ur luften. Johan anser att det är bra som det är idag, att betygssättningen börjar i årskurs 6. Han menar att eleverna är såklart små i den årskursen men att detta är nödvändigt för att realistiska mål ska kunna sättas

upp och uppnås. Tidigare har betygssättningen börjat i årskurs 8 och detta menar Johan är alldeles för sent. Betygen kom då som en chock för eleverna och det var svårt för dem att nå de mål de ville. Oavsett när betygssättningen börjar är det viktigt, enligt Johan, att som lärare vara tydlig med vad som betygsätts och vad som bedöms. Att ha en öppen och kontinuerlig dialog med eleverna är nyckeln till deras utveckling. Johan berättar hur han visar eleverna olika sätt att skriva svar som täcker de olika betygsriterierna. Vad är ett E- respektive ett A-svar. Tyvärr blir detta ett problem på den skola som Johan arbetar på. Eleverna byter nämligen skola i årskurs 6. Lärarna har inte tillgång till tidigare uppföljning eller dokumentation och tvingas därför sätta betyg på eleverna utan att veta vad de presterat sedan innan.

Bedömning sker enligt Johan hela tiden. Han tittar på hur elevernas tankar formas och går och han menar att detta är något man kan se inom klassrummets fyra väggar. Faktakunskaperna är inte det viktigaste utan det är elevernas förståelse kring dem som bedöms. Provdäremot sker under en viss tidpunkt och är mer ett underlag för läraren som kan visas upp vid frågor. Johan förklarar att det är bedömningen i klassrummet som spelar störst roll.

Det är ämnesgruppen som plockar fram bedömningsmatriser utifrån läroplanen. Detta görs i samband med planering av arbetsområde och framtagning av examinationer. Detta blir en grund för de olika betygen. Det är det centrala innehållet och kunskapskraven som utgör planeringen. På så vis kan man checka av det man gjort som läroplanen tar upp. Läroplanens centrala innehåll är dock väldigt detaljerat, tidskrävande och ambitiöst och det finns sällan utrymme att fördjupa sig lite extra mycket i något arbetsområde menar Johan. Det centrala innehållet är så pass styrt och det begränsar undervisningen en del. Förutom tidsbristen upplever Johan även en brist på resurser, detta gör att det centrala innehållet blir aningen ambitiös. De svårigheter som Johan upplever vid betygssättning är hur man som lärare ska tolka det som står i kunskapskraven. Johan ställer ofta frågan "vad innebär grundläggande, utvecklande och väl utvecklande?". Han upplever att lärare tolkar kunskapskraven olika och detta blir ett problem. Därför diskuterar lärare på Johans arbetsplats detta ofta. De visar olika elevers svar på olika examinationer och frågor varandra vad de anser. Lärare behöver inte sitta och rätta tillsammans men de bör diskutera och rådfråga varandra under ämneskonferensen eller mellan lektioner, det ser han som en styrka. En annan svårighet är att sätta betyg på alla elever. Johan förklarar att skolan han jobbar på har som mål att alla elever ska nå minst betyget E men att detta är lättare sagt än gjort när det kommer till elever som inte har grundläggande kunskaper inom ämnet. Även detta måste diskuteras i grupp - var går gränsen mellan betygen E och F? Enligt Johan diskuteras lärare bara detta inom skolan, de har alltså

inte möjligheterna till att diskutera samma frågor med lärare från andra skolor. Något som antagligen bara hade gynnat betygssättningen. Skolreformen 2011 har gjort Johan mer noggrann i sin planering, bedömning och betygssättning. Det centrala innehållet är mer styrt än innan och det har lett till att Johan blivit mer noggrann i sitt arbete. Han försöker nu konstruera sitt arbete så att det ger tydliga riktlinjer och betyg för eleverna.

10.3 Intervju med "Joakim"

Joakim undervisar i ämnena samhällskunskap och religion på högstadiet, främst i årskurserna 8 och 9.

Joakim anser att betygssättning ska vara så rättvist och likvärdigt som möjligt. Detta är ett medel som bör motivera eleverna till bland annat vidare studier. Joakim tycker att betygssättning bör börja i årskurs 7. Då är eleven mogen nog att hantera betyg, sätta upp mål och målen blir realistiska att nå fram till årskurs 9. Betygssättning i ännu lägre åldrar menar Joakim kan sätta en press på eleverna och resultatet kan på så vis försämrans. Tyvärr tycker Joakim att de nya läroplanen, Lgr 11, och dess kunskapskrav kan vara lite luddiga. Han upplever det ibland svårt att avgöra vad som krävs från eleven och i samband med detta blir bedömningen och betygssättningen svår. Han menar att kunskapskraven bör konkretiseras mer så att alla lärare blir mer enade om bedömning och betygssättning. Detta bidrar till en rättvis bedömning. Bedömning i sig, enligt Joakim, är ett objektiva sätt att se på vilken kunskapsnivå eleven befinner sig på och vad som krävs för honom eller henne att vidareutvecklas. Det är en process som sker hela tiden i klassrummet under terminens gång. Fram till att ett betyg sätts bedöms eleverna. För att underlätta sitt arbete så mycket som möjligt väljer Joakim att använda sig av bedömningsmatriser som han tar fram utifrån läroplanen och dess kunskapskrav. Många gånger får eleverna se bedömningsmatriserna i förväg och Joakim har märkt att ju mer kunskap eleverna har kring vad som bedöms och betygsätts desto bättre resultat får eleverna. Matrisen blir som en morot för dem. Tyvärr blir bedömningen och betygssättningen svår för att Joakim upplever läroplanen så luddig. Han menar att det är svårt att skilja på de olika stegen i betygstrappan - vad är grundläggande kunskaper? Och hur skiljer sig dessa ifrån utvecklande och väl utvecklande kunskaper? Detta i samband med tidsbristen på skolan bidrar till att både lärare och elever kan känna sig stressade. Dessutom finns det elever med särskilda behov som man som lärare måste anpassa sig efter. Trots att det finns en hel del resurser på Joakims arbetsplats menar han att det aldrig skadar med fler. Svårigheter som detta diskuterar Joakim gärna med sina kollegor. De tar ofta hjälp av varandra när det gäller elever med särskilda behov genom att någon hoppar in som

provvakt samtidigt som Joakim förhör vissa elever muntligt. Allt för att kunna få så mycket och så bra underlag som möjligt inför betygssättningen.

Joakim tycker att den senaste skolreformen bidragit till en viss stress både bland eleverna och lärarna men att detta kanske bara är en anpassningsfas som de måste gå igenom. Trots att det snart är fem år sedan den nya läroplanen trädde i kraft tar det tid att anpassa sig och nå de resultat man vill.

10.4 Intervju med "Ronja"

Ronja är examinerad i ämnena matematik, samhällskunskap och religion. Idag undervisar hon främst i samhällskunskap i årskurs 6-9 och är klassföreståndare i årskurs 6.

Ronja ser betygssättning som något nödvändigt i skolan. Det är ett bra sätt att markera sina elevers kunskaper, prestationer samt vilken nivå de befinner sig på. Ronja anser dock att betygssättning bör börja tidigare än vad det idag gör. Hon tycker att elever i tidig ålder ska få lära sig vad betyg innebär och förhålla sig till dem. De bör känna till att bedömning och betygssättning sker hela tiden även om läraren direkt inte visar det. Med tidig ålder menar Ronja mellanstadiet. Hon anser att elever bör känna till betyg och bedömning samt vad som är rimligt och inte rimligt redan i årskurs 4. Detta för att Ronja själv upplevt elever som inte känt till detta på högstadiet.

När jag frågar vad bedömning är för Ronja svarar hon "alltihop". Hon själv använder sig av formativ bedömning och den sker konstant. Eleverna får på så sätt hela tiden veta vilka mål som uppnåtts och vad som krävs för vidare utveckling. Dessa mål förhåller sig till kunskapskraven som Ronja hela tiden tittar på. Enligt henne är det viktigt att hela tiden arbeta vidare med elevernas mål och inte stanna i kunskapsutvecklingen när ett mål är uppnått. Den formativa bedömningen sker hela tiden under varje lektion i samband med diskussioner och liknande. Ronja har som mål att hela tiden låta eleverna veta var de ligger till i både betyg och bedömning så att de själva kan se möjligheterna i att utvecklas. Hon förklarar att den formativa bedömningen sker olika mycket beroende på vilket ämne man undervisar i. Hon använder den formativa bedömningen mer i matematiken då hon förklarar uppgifter för eleverna och ser hur de arbetar kring hennes förklaringar. Den summativa bedömningen sker vid provtillfällen, redovisningar, inlämningar och andra praktiska uppgifter. Även när det gäller de hjälpmedel som används i form av bedömningsmatriser varierar det från ämne till ämne. Hon tycker att bedömningsmatriser är ett bra hjälpmedel som kan förenklas så att eleverna själva kan läsa och förstå dem. En bedömningmatris visar även för eleverna att det de gör i skolan under Ronjas lektioner stämmer överens med kunskapskraven. Hon gör oftast

bedömningsmatriserna själv och använder dem sedan som grund vid provframtagning. Tyvärr tycker Ronja att det finns alldeles för få riktlinjer för vad som ska och inte ska tas med i en bedömningsmatris, på ett prov eller i undervisningen. De riktlinjer som finns idag tolkas enligt Ronja väldigt olika av lärare och undervisningen blir därför väldigt varierande runt om i landet. Hon tar även hjälp av de nationella provens riktlinjer som nu finns i de samhällsorienterade ämnena också vid bedömning.

Ronjas grund i all undervisning är läroplanen. Den finns med henne hela tiden och hon kan alltid gå tillbaka till den om hon känner sig osäker om något. Detta ser hon som en skyldighet. På skolan som hon själv arbetar på arbetar man både i grupp och enskilt med läroplanen. Man diskuterar med andra lärare som undervisar i samma ämnen om ämnets syfte, hur man ska gå tillväga som lärare, vilka hjälpmedel man kan använda sig av i sin undervisning och hur får man eleverna att nå sina mål. Man arbetar från syfte till faktisk bedömning.

De svårigheter som Ronja upplever vid betygsättning och bedömning är att den rådande läroplanen är väldigt luddig. Hon har svårt att konkret visa vad en enkel respektive utvecklad förklaring av något är. Vart går gränsen mellan dem? En utförlig beskrivning kan variera på många olika sätt och Ronja tror att det är fler som håller med henne om att detta är svårt att avgöra. Som tidigare nämnts tolkar alla lärare olika och detta gör betyg och bedömning väldigt svårt enligt Ronja. För att göra sitt jobb lättare träffar Ronja andra lärare som undervisar i samma ämnen och tillsammans diskuterar de hur man ska tolka läroplanen. Ibland går de igenom prov tillsammans och förklarar för varandra vad de tycker är bra och mindre bra samt varför. Hon tycker att det bästa sätt att handskas med svårigheterna som uppstår är att ta hjälp av sina kollegor som har samma behörighet. På så vis bedöms eleven från flera olika perspektiv.

Ronja anser att den förra läroplanen och de betygsriterier som ingick i den var betydligt tydligare än dagens. Hon nämner återigen begreppen som gör det svårt - enkla, utvecklande och väl utvecklande. Dagens läroplan har gett mer utrymme för tolkning vilket Ronja ser som något negativt. Hon hade förhoppningar om att Skolverket skulle publicera riktlinjer som är tydliga i samband med skolreformen 2011. Detta borde innehålla exempel och tydliga förklaringar för vad man bör och inte bör göra som lärare när det gäller betyg och bedömning. Hon önskar även att Skolverket förklarar vad som är rimligt för exempelvis A-nivå. Hon tycker ibland att man som lärare kräver för mycket av eleverna och att tydliga riktlinjer gjort det lättare att bedöma och betygsätta rätt. Samma gäller för skillnaderna mellan betygen F och E.

10.5 Intervju med "Karin"

Karin är erfaren högstadielärare och jobbar strax utanför Jönköpings kommun i Jönköpings län. Ämnena hon undervisar i är svenska och samhällskunskap.

Karin anser att betygssättning är nödvändigt i skolan för att det på många sätt fungerar som ett hjälpmedel för både Karin och hennes elever. Det är en garanti för henne som lärare men framförallt en garanti för hennes elever då de kan se vilka kunskapskrav som uppnåtts och med vilken kvalitet det skett. Bedömning är för henne levande och något som sker kontinuerligt i det ständiga mötet med eleverna. Det sker ständigt i klassrummet och Karin menar att det inte enbart är förankrat i skriftliga prov och förhör. Hon tror att detta är den vanligaste uppfattningen som människor har om betyg och bedömning framförallt hos eleverna. Det är dialogen med eleverna kring bedömning som är viktig för elevernas förståelse menar Karin. Hon arbetar utifrån en formativ bedömningsprocess där eleverna hela tiden får vara delaktiga i syftet och målet med undervisningen. Karin vill att eleverna ska känna sig trygga i var de befinner sig i förhållande till de uppsatta målen. En viktig del i bedömning är att eleverna vet hur de ska komma vidare i sin kunskapsutveckling.

Karin använder sig av bedömningsmatriser som ämneslärarna på skolan tillsammans arbetat fram till de olika arbetsområdena som ska gås igenom. Karin förklarar att de på så vis kan arbeta mot samma mål och kriterier vilket är väldigt viktigt. Det är bedömningsmatrisen i kombination med den formativa bedömningen som ger en helhet som gynnar elevernas förståelse av vad som efterfrågas, vilken nivå de själva ska och kan uppnå samt hur de kan vidareutvecklas. Karin menar det är läroplanen tillsammans med kursplanerna som utgör grunden för att undervisning som sker på skolan. Därför är dessa två avgörande för Karins bedömning och betygssättning av eleverna. Hon anser att den nya läroplanen är mer konkret i vad undervisningen ska innehålla. Samtidigt tycker Karin att den är mer svårtolkad i bedömningssyfte. Hon frågar sig ofta vad nyanserat och väl utvecklat är och detta bidrar till en risk att lärare bedömer olika. För att förhindra att detta sker arbetar Karin tillsammans med sina kollegor i grupp. De har alltid en öppen dialog när det kommer till betyg och bedömning. De tar hjälp av varandra och rådfrågar när de är osäkra men det som sätter stopp för dessa samtal är tid. Alla kollegor har olika scheman och kan inte alltid under planeringstid träffas för att samtala.

11. Diskussion

De intervjuer som genomförts i samband med denna uppsats har alla skett med examinerade lärare som arbetar på högstadieskolor runt om i Jönköpings län. De fem lärarna varierar alla i ålder och kön och jag har valt att både intervjua lärare som är nyexaminerade och mer erfarna för att få ett bredare resultat. De frågor jag ställt har varit relativt enkelt utformade och agerat mer som en mall för mig som intervjuat. Ibland har vi kommit in på ett sidospår och detta ser jag bara som positivt.

Min ambition med denna uppsats är att få en inblick i hur dessa lärare arbetar med betyg och bedömning utifrån den nya läroplanen. Eftersom att jag själv arbetat som högstadielärare i ämnena samhällskunskap och religionskunskap har jag upptäckt att det är väldigt svårt med betyg och bedömning. Svårigheterna varierar och jag tror att alla lärare uppfattar dem olika. Dessa fem intervjuer har både fått mig att inse att jag inte varit ensam om att tycka betyg och bedömning är svårt men det har även fått mig att inse hur man kan arbeta runt problemen och ta hjälp av andra. Jag är medveten om att mina intervjuer inte speglar alla lärares syn på Lgr 11, betyg och bedömning utan att studien ger en generell bild. Trots detta tror jag att mina intervjuer kan bidra till en ny förståelse av lärares arbete. Jag kommer även att koppla mitt resultat till den tidigare forskning och de teorier jag tidigare presenterat.

Alla intervjuade lärare verkar anse att betygssättning är något nödvändigt i skolan. Det är ett föremål som lärare använder sig av för att följa elevernas kunskapsutveckling. Precis som högskolelektorn i pedagogik Karin Redelius (Redelius, 2012) menar lärarna att betyg hjälper oss att göra ett urval och att det har en stor inverkan på elevernas framtid. Både Julia och Johan menar att betyg är någon slags symbol för vad eleven kan. Karin tillägger att det naturligtvis är ett hjälpmedel för läraren men att det mestadels är för eleven skull som betyget är bra. Det är en garanti för eleverna – vad kan jag och hur kan jag utvecklas. Betygssättning börjar idag i årskurs 6 vilket Ronja tycker är alldeles för sent. Hon anser att eleverna bör integreras in i betygssystemet tidigare för att de ska få bättre förståelse och nå högre mål. Hon själv har upptäckt att det finns elever i hennes klasser som på högstadiet har svårt för betyg och bedömning och hur de ska förhålla sig till det. Jag kopplar detta till en av de teorier som jag använt tidigare i detta arbete, nämligen Uri Bronfenbrenners utvecklingspsykologiska modell som menar att elevens jag och självmedvetande utvecklas utifrån olika faktorer. Läraren kan bidra till elevens utveckling genom att förklara kunskapskraven för eleven och på

så vis kan han/hon lära sig att förhålla sig till dem. Detta bidrar till att eleven når sina uppsatta mål (Pramling, Samuelsson et al, 2011). Karin Redelius förklarar i sin forskning att hon tycker lika som Ronja. Elever bör förberedas att visa upp sina kunskaper tidigt (Redelius, 2012). Joakim håller däremot inte med dem om detta. Han menar att elevernas resultat försämras ju mer stressade de är. Betyg och kunskapskrav i sig är ett stressmoment för eleverna och man har nog med tid under högstadiet att lära sig att förhålla sig till dessa. Julia håller med om att betyg en gör eleverna mer stressade och pressade och hon har upptäckt att eleverna hellre fokuserar på att få betyg än att faktiskt lära sig något. Joakim tillägger att han ser betyg som en morot för eleverna inför vidare studier. Helena Korp som arbetar som adjunkt i pedagogik visar i sin forskning att Joakim har rätt angående att se betyg som en morot för eleverna. Hon förklarar att skriftliga examinationer ska fungera som en motivation för eleverna samt en vägledning till vidare kunskap. Eleverna lär sig på så vis hitta egna lärstrategier och utveckla dem i skolan (Korp, 2003).

Alla intervjuade lärare håller med om att betyg och bedömning bör vara så rättvist och likvärdigt som möjligt men att detta är svårt. För att underlätta sitt arbete använder sig alla intervjuade lärare av något hjälpmedel vid betygssättning. De flesta har antingen tillsammans med andra lärare eller enskilt tagit fram bedömningsmatriser som ska göra betygssättningen lättare för dem. Många använder även betygsmatriserna i klassrummet och låter eleverna se dem och förstå dem. Det är viktigt att eleverna känner sig delaktiga i allt som görs i klassrummet och att de förstår vad som krävs av dem och hur de ska gå tillväga menar Karin. Julia tillägger att bedömningsmatriserna på hennes arbetsplats ibland kan vara svåra att förhålla sig till då de behandlar ett helt arbetsområde eller en hel kurs. Hon önskar fler enkla matriser som kan användas vid enstaka tillfällen. Hon upplever även kursplanen som abstrakt vilket Helena Korp i sin forskning förklara är en av de största svårigheterna för en lärare (Korp, 2003). Ju oftare eleverna får se bedömningsmatriserna desto mer förståelse kommer de ha kring kunskapstrappan och hur de kan visa sin utveckling. Johan menar att dialogen mellan läraren och eleverna är det viktigare när det gäller betyg och bedömning. Nyckeln till elevernas utveckling är den öppna dialogen med dem. Om eleverna känner till kunskapskraven kan resultaten förbättras. Han menar att eleverna även bör känna till alla steg i betygstrappan. Därför presenterar han hur ett E-svar och ett A-svar skiljer sig och vad han tittar på som lärare. Detta ska inte vara någon hemlighet för eleverna utan de ska få ta del av all information för att ha möjlighet att utvecklas.

Samtidigt som kunskapskraven är centrala råder det ingen tvekan om att lärarna ägnar mycket

av sin tid i klassrummet åt att observera sina elever. Ibland sker detta omedvetet och olika mycket beroende på vad som äger rum i klassrummet men det är observationerna som leder till lärarnas kommande bedömningar. Som tidigare presenterats kallas detta för den hermeneutiska teorin där någon, i detta fall läraren, observerar kunskapsöverföring. Teorin grundas i att läraren har en tolkningsförmåga och kan med hjälp av den analysera elevernas handlingar i klassrummet. Med hjälp av detta kan läraren förutse situationer som kan uppstå och alltid vara beredd. De lärarna som intervjuats till denna studie arbetar mycket med observationer. Under intervjuernas gång nämner alla lärare vikten av att se vad eleven presterar i klassrummet och hur väl deras kunskaper är i ämnet.

De flesta av lärarna verkar ha samma problem när det gäller de olika betygsstegen – vart går gränserna mellan betygen? Johan förklarar att han alltid har som mål att alla elever minst ska nå betyget E. Detta tycker han är svårt ibland då han inte vet hur långt han får sträcka sig för att en elev ska få betyget E. Han frågar sig och sina kollegor ofta vart gränsen mellan betygen E och F går. Samtliga lärare vill gärna diskutera frågor som dessa med andra lärare. Johan gör detta i sitt ämneslag som skolan satt ut utsatt tid för. Joakim däremot berättar att diskussioner som detta sker ”i farten” och att man som lärarkår hela tiden försöker ställa upp och hjälpa andra för att underlätta arbetsbelastningen. Ronja förklarar hur hon och hennes kollegor ibland byter prov mellan varandra och ger varandra feedback om elevernas svar.

Svårigheterna i samband med betygssättning och bedömning löses bäst i grupp. Karin vänder sig både till sina kollegor men även läroplanen och kursplanen. Hon, precis som andra lärare, ser läroplanen som grunden till undervisningen och dess innehåll. Hon förklarar dock att hon upplever läroplanen som svårtolkad i bedömnings syfte. Precis som Johan menar hon att det är svårt att skilja på de olika stegen i kunskap. Skillnaderna mellan enkla, utvecklande och välutvecklande kunskaper är inte lika lätta som man tror. Ronja håller med om detta, hon tillägger att dagens läroplan gett mer utrymme för tolkning och detta är något negativt. Ronja önskar att Skolverket skulle publicera några riktlinjer som skulle kunna vägleda henne i sin betygssättning. Dessa borde vara enkla och konkreta så att Ronja och andra lärare kan tillämpa dem i klassrummet. Många av lärarna upplever läroplanen som luddig och svår att tolka. Den uppfattas även som ambitiös och tidskrävande. Som tidigare nämnts menar Skolverket att man som lärare ska ta med hela det centrala innehållet i sin undervisning men att man som lärare kan lägga till delar eller arbetsområden om tid finns. Johan förklarar under intervjun att detta nästintill är omöjligt. Det centrala innehållet är så pass ambitiöst att det inte finns tid för djupare dykningar eller inflikningar. Det visar sig att det finns en skillnad mellan

de nyexaminerade lärarna och de mer erfarna. Julia som är nyexaminerad tycker att läroplanen är välstrukturerad och väl uttänkt samtidigt som Johan och Karin som är mer erfarna lärare anser att läroplanen är tidskrävande, luddig och svårtolkad. Både Johan och Karin har arbetat under tidigare skolreformer vilket inte Julia har gjort. Joakim anser att kunskapskraven bör konkretiseras både för lärarens och elevernas skull.

Kunskapskraven är en faktor som påverkar eleverna i klassrummet. Enligt Uri Bronfenbrenners utvecklingspsykologiska modell står eleven i centrum och påverkas av olika faktorer. Faktorerna är bland annat vänner, familj, skola, betyg, bedömning, och kunskapskrav. Dessa påverkar eleven skapande av sitt jag och sitt självmedvetande. För att skapandet av jaget och självmedvetandet ska ske eleven lära sig att förhålla sig till de olika faktorerna. Genom att förklara för eleverna i klassrummet vad kunskapskraven innebär och hur eleverna kan arbeta med dem för att nå sina mål bidrar läraren till utvecklingen. Eleven får lära sig att förhålla sig till kunskapskraven och därmed nå de mål som satts upp tidigare (Pramling, Samuelsson et al. 2011). Detta arbetar bland annat Johan, Joakim och Karin mycket med men även de andra lärarna som har lite mindre erfarenhet. Alla intervjuade lärare anser att kunskapskraven bör bearbetas med eleverna så att de kan förhålla sig till dem i skolan. Detta är något som Karin Redelius håller med om. Hon menar att det är otroligt viktigt att läraren har diskussioner med sina elever kring betyg och bedömning (Redelius, 2012).

Jag har tidigare i denna uppsats presenterat tre frågeställningar som jag vill besvara genom mina intervjuer som jag kopplat till min tidigare forskning och de teorierna jag använt. Den första lyder: hur arbetar samhällslärare på högstadiet med den nya läroplanen när det gäller bedömning och betygssättning. Genom mina intervjuer har jag frågat samtliga lärare hur de ser på betyg och bedömning samt hur de arbetar med dem. Betyg och bedömning kan för lärare vara ett väldigt ensamt arbete. Det är därför viktigt, enligt alla de intervjuade lärarna, att de frågar om råd hos sina kollegor. Samtliga arbetar fram bedömningamatriser utifrån den rådande läroplanen som är både till för dem och för eleverna. Alla lärare förklarar hur viktigt det är att kunna läroplanen och att hela tiden stämma av sitt undervisningsinnehåll med det centrala innehållet som Skolverket arbetat fram. Lgr 11 är den regelbok som vägleder lärarna i bedömnings- och betygssättningsdjungeln. Flera av de intervjuade lärarna förklarar vikten av att eleverna känner till kunskapskraven. Detta är otroligt viktigt då lärarna uppfattar att det bidrar till bättre resultat hos eleverna. Eleverna ska känna sig delaktiga i undervisningen och dess innehåll. På så vis vet de både vart de befinner sig kunskapsmässigt men även hur de ska

utvecklas för att nå nya och högre mål.

Min andra frågeställning lyder: på vilka sätt har Lgr 11 förändrat sättet att bedöma och betygsätta. Denna fråga har varit svårare att besvara för att alla lärare jag intervjuat inte har arbetat med tidigare läroplaner. Dock känner de alla till det gamla betygssystemet och kan på något vis ta ställning till den senaste skolreformen. Johan som är den mest erfarna läraren förklarar hur den senaste skolreformen tvingat honom att bli allt mer noggrann i sin planering och att allt är mer detaljerat nu. Jag uppfattar att han tycker att det nya systemet både har sina för- och nackdelar. Oavsett vilken skolreform det handlar om är det svårt att anpassa sig till ett nytt system. Det tar tid och vägen till anpassning är svår. Professorn i pedagogik Astrid Pettersson förklarar hur det förr var lättare att som lärare urskilja vad som skulle bedömas i skolan. Innehållet var redan på förhand bestämt och lärare hade mallar att gå efter. Så är inte fallet idag, därför kan betygssättning och bedömning tolkas olika och resultera i orättvishet (Pettersson, 2011). Julia som är nyexaminerad förklarar att hon tycker om Lgr 11 och dess struktur. Hon själv har växt upp med Lpo 94 och hon föredrar dagens läroplan. Lgr 11 har förändrat dagens svenska skola på många plan. Den största förändringen verkar vara de olika betygsstegen, A-F. Lärare har svårt att skilja på dessa och göra en så likvärdig och rättvis bedömning som möjligt. Även de olika stegen i kunskapskraven är förändrade och svårtolkade enligt lärarna. Det saknas enligt många en guide och vägledning hur man som lärare ska tolka kunskapskraven och dess begrepp. Lgr 11 uppfattas mycket mer ambitiös än tidigare också. Skolverket kräver mycket mer av undervisningen än tidigare och den ständiga kampen mot klockan verkar vara ett stort problem hos lärarna.

Min tredje frågeställning lyser: hur handskas lärare med de svårigheter som uppstår vid bedömning och betygssättning. Denna fråga var betydligt lättare att besvara då alla lärare praktiskt taget besvarade den lika. Alla lärare ansåg att det viktigaste är att ha en öppen dialog men både eleverna och andra lärare. Johan diskuterade tolkningssvårigheterna med Lgr 11 med andra lärare som undervisar i samma ämnen under ämneslagsträffarna. Detta är en utsatt tid där planering i grupp, provframtagning och diskussioner kring betyg och bedömning kan ske. Andra lärare så som Ronja och Julia förklarade att de diskuterade med sina kollegor lite då och då. När en fråga eller osäkerhet dyker upp kontaktar de någon som kan hjälpa dem. Detta sker oftast väldigt spontant då många samhällslärare delar arbetsrum. Ronja förklarar hur hon saknar en vägledning från Skolverkets sida med tydliga förklaringar och konkretiseringar av både det centrala innehållet och kunskapskraven i Lgr 11. När det kommer till svårigheterna som uppstår vid betyg och bedömning kan inte jag se att mindre och mer erfarna lärare tycker olika. Oavsett hur länge man arbetat som lärare och med betyg

och bedömning verkar den nya läroplanen vara svår för alla.

Jag anser att jag besvarat mina tre frågeställningar i både min resultatredovisning och min diskussion.

12. Analys

Under denna uppsatsperiod har jag fördjupat mig i den senaste läroplanen och undersökt hur samhällslärare på högstadiet arbetat med betyg och bedömning utifrån Lgr 11. Jag har fått en inblick hur lärare ser på betygssättning och bedömning i skolan och vilka svårigheter de möter samt hur de handskas med dem. Jag har fått en varierande bild av betyg och bedömning då alla lärare jobbar på olika skolor runt om i Jönköpings län. Lärarna har också olika mycket erfarenhet av den gamla och nya läroplanen.

Skolreformen 2011 har bidragit till en viss förvirring bland de lärare som intervjuats när det gäller betygssättning. Jag har uppfattat förändringen som något svårt att anpassa sig till men samtidigt har den bidragit till något bra. Lärare så som Karin och Johan verkar nu mer motiverade och fokuserade. De lägger ner mer tid på planering och är mer noggranna i sin undervisning. Dels för att läroplanen inte ännu sitter i ryggraden men även för att Skolverket kräver detta från alla skolor och dess lärare.

Den svenska skolan har genomgått en rad skolreformer de senaste 50 åren och för varje reform verkar skolan och dess syfte stärkts och förbättrats. Skolreformen 2011 har bidragit till en struktur som tidigare inte existerat. Ambitionsnivån har höjts och kvalitén på utbildningen verkar blivit bättre. Lärare diskuterar med varandra och man arbetar allt mer som en grupp istället för enskilt vilket både jag och de lärare jag intervjuat ser som något positivt. Naturligtvis finns det delar av Lgr 11 som behöver förändras eller kompletteras. En av de intervjuade lärarna påpekar att det saknas någon vägledning från Skolverkets sida. Som jag tidigare nämnts finns det allmänna råd som skolverket arbetat fram men de lärare jag intervjuat verkar inte känna till dessa. De förhåller sig bara till läroplanen och dess kursplaner. Man arbetar fram enklare bedömningsmatriser för att underlätta elevernas förståelse men även för att underlätta sitt eget arbete.

Alla lärare verkar inte ha någon utsatt tid för diskussion med andra lärare. Ämneslagsträffarna

utnyttjas inte alltid till diskussioner om betyg och bedömning. Ibland hinner lärarna inte heller med att diskutera oklarheter i exempelvis provsvar då all tid går åt att planera. Detta är en balans som lärarna som grupp måste hitta. Olika scheman och olika arbetsbelastningar kan bidra till att lärare inte alltid kan ta hjälp av varandra. Därför anser jag det vara viktigt att skolan tar fram en utsatt tid som lärare kan använda varandra som bollplank. Detta håller majoriteten av de jag intervjuat med om. Det är dock ingen nyhet att lärare har ont om tid och att de försöker pussla ihop sina arbetsdagar och lektioner så bra som möjligt. Ramfaktorteorin som tidigare presenterats är en teori som jag haft i åtanke när jag diskuterat detta med de utvalda lärarna. Vi har diskuterat vilka ramar som påverka deras undervisningsprocess samt deras bedömning och betygssättning. Alla lärare anser att det största problemet är tiden.

Den tidigare forskning som jag tidigare presenterat har hela tiden funnits med i mitt bakhuvud under denna studies gång. Min resultatredovisning har visat att den tidigare forskning som finns stämmer men mitt resultat har även bidragit till något mer. De lärare jag intervjuat har tydligt sagt att betyg idag kan fungera som en morot inför vidare studier men kan även vara en press för eleverna och verka på ett negativt sätt. Därför är det viktigt att som lärare både ha en öppen dialog med sina elever om vad betyg är, varför vi har betyg i skolan och hur eleverna ska gå tillväga för att nå de betyg de vill men även ha en öppen diskussion med sina lärarkollegor. Detta är något som högskolelektorn i pedagogik Karin Redelius lyfter (Redelius, 2012). Vissa av de lärare jag intervjuat har även förklarat att de hela tiden frågar sig själva vad som är relevant i en bedömning samt om de finner stöd för bedömningen i läroplanen. Professorn i pedagogik Astrid Pettersson lyfter detta i sin forskning och hon menar att lärarens grund till allt i skolan är läroplanen och att den strikt ska följas (Pettersson, 2011). Trots detta visar min studie att läroplanen anses vara svårtolkad och väldigt ambitiös. Därför kan problem kring den uppstå och betyg och bedömning blir ännu ett svårt moment för läraren.

Mitt resultat går tydligt att koppla till de teoretiska anknytningar jag gjort tidigare i uppsatsen. Jag har tidigare presenterat hur kunskapsöverföring människor emellan funnits så länge vi kan minnas. Interaktion med andra individer skapar aktivt ett självmedvetande och ett jag. Detta sker hela tiden i ett klassrum. Elever interagerar med varandra och med lärare för att öka sin kunskap, det sker både medvetet och omedvetet. Eleven ingår i en helhet som i detta fall utgör skolan, läroplanerna och kunskapskraven och eleven får lära sig att förhålla sig till dessa. Även läraren får förhålla sig till dessa och i samband med en ny helhet som är Lgr 11 uppstår

det svårigheter. Läroplansförfattare, lärare och andra betydelsefulla personer i barnets utveckling ser barnets självständighet som något grundläggande och skolan fokuserar på detta från tidig ålder. Ett ömsesidigt växelverkande mellan individens psykologiska rum och samhällsliga faktorer bidrar till kunskapsökning. Detta är något som lärare måste ta i åtanke vid betygsättning och bedömning. Eleven och dess kunskapsutveckling står i centrum i skolan och förhåller sig till olika faktorer så som familj, kamrater, skola med flera. Lärare agerar som en väldigt viktig del i elevens kunskapsutveckling och utveckling av jaget. Därför är det viktigt att hantera betyg och bedömning på ett sätt som eleven förstår och som denne kan anpassa sig till och förhålla sig till. Läraren bör därför förenkla läroplanens kunskapskrav på ett sätt så att eleven kan förstå och arbeta utifrån dem. Här är bedömningamatriser ett bra verktyg då de är enkla att förstå om rätt språk används. Läraren bör, precis som de lärare jag intervjuat, försöka ge eleverna exempel på hur olika svar eller frågor på de olika betygsnivåerna kan se ut. På så vis kan även detta vara en faktor som bidrar till kunskapsutveckling.

Min andra teori som är ramfaktorteorin kan också kopplas till denna uppsats resultat. Den fokuserar mer på själva undervisningsprocessen och dess ramar som är bland annat tid, innehåll och resultat. Enligt teorin måste undervisningsprocessen och de resultat den leder till ta hänsyn till olika processvariabler så som tid och mål. Med målnivå menas den kunskapsnivå som eleven ska uppnå enligt läroplanen. Ramarna som läraren måste anpassa sig till är bland annat det centrala innehållet och kunskapskraven i samhällskunskap. Denna studie har visat att lärarens ramverk är väldigt strikt i nuläget och att lärare arbetar med att anpassa sig till den nya läroplanen. Denna studie har visat att konsten att förhålla sig till alla ramar i sin undervisningsprocess är att arbeta som en enhet. Lärarkåren kan ta fram innehåll utefter läroplanen och tolka kunskapskraven för att undervisningen ska ge bäst effekt. De lärare som intervjuats har alla pekat på den bristande tiden som de upplever som lärare. Det är för lite planeringstid, undervisningstid och betyg- och bedömningstid enligt lärarna. Flera av dem tror att detta går att lösa genom att arbeta mer effektivt som grupp och inte enskilt som det ser ut idag. Att ha en schemalagd tid för betyg och bedömning där man i grupp kan diskutera verkar vara något som de flesta intervjuade lärarna ser som något positivt.

Att vara lärare är inget lätt arbete speciellt när det kommer till betyg och bedömning. I denna studies bakgrund presenterades hur det perfekta betygssystemet antagligen inte finns. Oavsett vilka förändringar som görs kommer det alltid vara en svårighet för lärare att vara rättvisa och

likvärdiga i sina bedömningar. Men jag har efter mina intervjuer upptäckt att all anpassning tar tid och att nyckeln till framgång är att arbeta i grupp. Både jag och de intervjuade lärarna håller med om att den senaste skolreformen 2011 både bidragit till förbättringar men även svårigheter som vi som lärare måste lära oss att arbeta med. Professorn i pedagogik Astrid Pettersson förklarar i sin studie hur skolreformen 2011 förändrat lärares arbete. Hon förklarar att den svåraste anpassningen för lärare varit att dagens läroplan inte är lika konkret som tidigare. Mallar kring betyg och bedömning finns inte trots att bedömning sker hela tiden i ett klassrum. Hon menar att lärare bör följa eleverna konstant för att bedömningen ska bli så bra som möjligt (Pettersson, 2011). Detta går hand i hand med den hermeneutiska teorin som menar att en lärares observationsförmåga ska leda till en god bedömning av det som sker i klassrummet (Hartman, 2004). Pettersson fortsätter genom att förklara att bedömningen bör ske genom att läraren frågar sig själv vad som bedöms, om innehållet vid bedömningen är relevant och om bedömningssättet är tillförlitligt. Genom att vara självkritisk och kombinera detta med läroplanen kan en lärare lyckas med sin undervisning, bedömning och betygssättning (Pettersson, 2011).

Den nya lärarrollen har bidragit till möjligheter att förändra och forma den pedagogiska möjligheten och det bör vara vår skyldighet att utnyttja detta. Läraren bör aldrig stå ensam inför problem utan lärarkåren bör arbeta som en enhet – tillsammans med eleverna för att nå det bästa möjliga resultatet.

Studien har visat att lärare saknar vägledning från Skolverkets sida. Jag ser Skolverkets allmänna råd som en sorts vägledning men som jag förstått saknar dagens lärare konkreta exempel på bedömning och betygssättning. De vill ha realistiska scenarion och hur man som lärare ska agera i situationer som dessa. Även en begreppsdefinition utifrån läroplanens kunskapskrav vore bra för lärare att ha. På så vis kan vi undvika att lärare runt om i landet betygsätter och bedömer olika. Sveriges skola ska vara rättvis och likvärdig oavsett vad.

13. Avslutning

Då det inte var många år sedan som den Svenska skolan genomgick en förändring ännu en gång och Lgr 11 infördes har det varit svårt att hitta tidigare forskning som passat mitt ämnesval. Med tanke på att det bara gått 4 år sedan allt ”blev nytt” för lärare och alla nya svårigheter uppstod har jag sett min studie som ett sätt att knyta upp de knutar som existerat inom betyg och bedömning. Precis som Skolverkets forskningsöversikt anser jag att det

saknas forskning och att det därför är svårt att forska inom detta område. Jag som författare har varit osäker på vilka hål som jag ska täppa igen men jag tror att jag med denna studie lyckats till en viss del. Naturligtvis behövs det fler studier om betyg och bedömning utefter Lgr 11 men detta tar tid. Syftet med denna uppsats har varit att se hur högstadielärare i samhällsvetenskap förhåller sig till betyg och bedömning när det gäller Lgr 11. Jag har sett detta som en möjlighet att förstå läroplanen på en ny nivå nu när jag snart själv är nyexaminerad lärare. Då jag arbetat som lärare i Jönköpings län har jag upptäckt svårigheter som visat sig vara svårigheter för majoriteten lärare. Denna studie har bidragit till en ny förståelse och har varit givande för mitt kommande yrke.

14. Referenslista

- Allard, B. Måhl, P & Sundblad, B. (1994). *Betyg och elevers rätt till kunskap*. Stockholm: Liber.
- Alvén, F. (2012). *Lärare - lös det här om ni kan!*. Pedagogiska magasinet (2).
- Andersson, H. (2007). *Betyg är ett trubbigt instrument*. Pedagogiska magasinet (3).
- Björkqvist, K. (2012). *Introduktion till vetenskapsteori och forskningsmetodik för beteendevetenskaper*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Bryman, A & Nilsson, B. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.
- Ejvegård, R. (2003). *Vetenskaplig metod*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Folke-Fichtelius, M. & Lundahl, C. (2010). *Bedömning i och av skolan: praktik, principer, politik*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Gustavsson, B. (2004). *Kunskapande metoder inom samhällsvetenskapen*. Lund: Studentlitteratur.
- Hartman, J. (2004). *Vetenskapligt tänkande - från kunskapsteori till metodteori*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Jarl, M., Kjellgren, H. & Quennerstedt, A. (2007). *Förändringar i skolans organisation och styrning*. Göteborg: Göteborgs universitet.
- Jarl, M. & Pierre, J. (2012). *Skolan som politisk organisation*. Malmö: Gleerups.
- Jönsson, A. (2014). *Lärande bedömning*. Malmö: Gleerups.
- Korp, H. (2003) *Lika chanser på gymnasiet? En studie om betyg, nationella prov och social reproduktion*. Malmö högskola.
- Korp, H. (2006) *Kunskapsbedömning. Vad, hur och varför?* Stockholm: Elanders Sverige AB.
- Kvale, S. (2008). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Lagerholm, P. (2005). *Språkvetenskapliga uppsatser*. Lund: Studentlitteratur.

Lindensjö, B. & Lundgren, U. (1986). *Politisk styrning och utbildningsreformer*. Stockholm: Liber.

Lundgren, U. (1999). *Ramfaktorteori och praktisk utbildningsplanering*. Pedagogisk forskning i Sverige, årg 4, nr 1 1999.

Meckbach, J. (2004). Ett ämne i förändring - eller är allt sig likt? I H. Larsson & K. Redelius (Red.) *Mellan nytta och nöje: bilder av ämnet Idrott och hälsa*. Stockholm: Idrottshögskolan.

Nilsson Sjöberg, M. (2013). *Dömd att bli bedömd - om kunskapsbedömning och dess betydelse för barns identitetsutveckling*. (Master's thesis). Malmö: Lärande och samhälle - skolutveckling och ledarskap.

Nordgren, K., Odenstad, C. & Samuelsson, J. (2012). *Betyg i teori och praktik*. Malmö: Gleerups.

Pettersson, A. (2011) *Bedömning-varför, vad och varthän? Pedagogisk bedömning: att dokumentera, bedöma och utveckla kunskap*. Stockholm: Stockholms universitets förlag.

Pramling Samuelsson, I; Sommer, Dion & Hundeide, K. (2011). *Barnperspektiv och barnens perspektiv i teori och praktik*. Stockholm: Liber.

Prop. 2008/09:87. *Tydligare mål och kunskapskrav - nya läroplaner för skolan*.

Tillgänglig: <http://www.regeringen.se/sb/d/10003/a/117269> (Hämtad: 2015-04-02).

Redelius, K. (2012) Betygsättning i Idrott och hälsa. I H. Larsson & J. Meckbach (Red.) *Idrottsdidaktiska utmaningar*. Stockholm: Liber

Selghed, B. (2011). *Betygen i skolan - kunskapsyn, bedömningsprinciper och läropraxis*. Stockholm: Liber.

Skolverket. (2000). Nationella kvalitetsgranskningar 2000.

Tillgänglig: http://www.skolverket.se/om-skolverket/publikationer/visa-enskild-publikation?_xurl_=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FRecord%3Fk%3D741 (Hämtad: 2015-04-16)

Skolverket. (2004). *Handlingsplan för en rättssäker och likvärdig betygssättning*. dnr. 2004:556.

Skolverket. (2010). *Svensk forskning om bedömning – en kartläggning*. Stockholm: Fritzes.

Skolverket. (2011). *Planering och genomförande av undervisningen - för grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan*. Stockholm: Fritzes.

Sundberg, D. (2005). *Skolreformernas dilemman - en läroplansteoretisk studie av kampen om tid i den svenska obligatoriska skolan*. Växsjö: Växsjö university press.

Yin, R. (2013). *Kvalitativ forskning från start till mål*. Lund: Studentlitteratur AB.

Bilaga

Intervjufrågor

1. Vad anser du om betygsättning i skolan?
2. Vad är bedömning för dig?
3. När sker bedömning av elever?
4. Använder du dig av några hjälpmedel när det gäller bedömning? (ex. bedömningsmatriser, allmänna råd från Skolverket etc.)
5. Till vilken grad använder du dig av läroplanen när du betygsätter?
6. Vilka svårigheter stöter du på vid betygsättning?
7. Hur handskas du med svårigheterna vid betygssättning?
8. Ander du att skolreformen 2011 förändrat ditt och andra lärares sätt att bedöma och betygsätta?